

DET KVINNliga ANSVARET

(ur 100 om dagen)

ANNA BENGTSDOTTER

Ni minns Hanna, som har gjort två aborter. Den första gjorde hon efter att ha blivit gravid med sin dåvarande pojkvän, som ansåg sig vara en övertygad feminist. Men den levda erfarenheten av att gå igenom en abort bar Hanna ensam. För hennes kille blev den feministiska kampen intellektuell. Hon fick bära hela det praktiska och mentala ansvaret för aborten. Varför kände Hanna att hennes kille borde ha känt mer, tagit mer ansvar? Varför upplevde hon att hennes kropp blev invaderad av detta, fjättrad, fångad? Hon skulle ju ändå inte fortsätta graviditeten. Statsvetarprofessorn Maud Eduards har förklarat den här processen i boken *Kroppspolitik: Om Moder Svea och andra kvinnor*. Hon menar att när en kvinna blir gravid blir synen på kvinnokroppen biologisk: kvinnan styrs av sin biologi och det som växer i hennes kropp. Mannen slipper det, eftersom vi inte ser manskroppen som något som styrs av biologiska mekanismer. Den är istället totalt frikopplad från naturen och den fysiska processen att bära ett barn. Av samma skäl påtvingas kvinnan automatiskt också ansvaret för det som växer i hennes mage. Mannen däremot kan helt enkelt välja att ta ansvar för avkomman eller inte. Därför blir alltså männen inte indragna i det här, trots att det som växer egentligen också är en del av mannen. Det är helt enkelt inte en fysisk förändring eller process för mannen. Hur ska han kunna föreställa sig hur det är att må illa, känna sig påverkad av något som inte brukar finnas i kroppen, att fysiskt avlägsna ett foster, att känna smärtan i kroppen när den stöter ut fosterdelarna, att blöda i veckor? Hur jämställt samhället än blir så kommer det alltid att se ut så. Vi kommer inte undan det.

Å andra sidan, resonerar Maud Eduards, kan man se dagens abortlagstiftning som ett sätt för kvinnor att inte låta sig bli offer för sin egen

kropp, utan att istället kunna vara fri att styra över den. Priset för det blir att kvinnor tar mer ansvar för sin sexualitet och reglering av sin reproduktion. Men skulle vi vilja ha det på något annat sätt? Med en liberal abortlagstiftning har männen ingen kontroll över avkomman innan den är född, eftersom det är upp till kvinnorna att välja om vi vill behålla det som växer i magen eller inte. Frihet under ansvar skulle man kunna kalla det, och det var kanske det där ansvaret som fick Hanna att bli förbannad.

En kvinna som blir oplanerat gravid behöver förhålla sig till bilden av moderskapet redan innan hon har något att vara moder över. Och om hon väljer att avbryta graviditeten blir hon dessutom en ”känslökall moder” – trots att hon kanske inte ens har fött något barn. Våra föreställningar om denna känslökalla kvinna som helt enkelt inte vill ha barn hänger ihop med hur vi ser på moderskap i allmänhet, menar professorn Lena Lennerhed. Hon har studerat våra uppfattningar om kvinnlighet och manlighet genom tiderna.

– Vi har förväntningar på vilka känslor som ska bubbla upp när någon blir gravid. Kvinnan ska vilja värna om livet. Det blir så skambelagt att då göra raka motsatsen. Och då blir aborten något negativt.

Lena Lennerhed tycker ändå att vi i den tid vi nu befinner oss i har kommit en bit på rätt väg i hur vi ser på moderskapet. På 50-talet var det inte ovanligt att en gravid kvinna omnämndes som moder i journalanteckningarna.

– När jag läser gamla abortrapporter kallade man kvinnan för moder, redan när det konstaterades att hon var gravid, även fast hon inte hade hunnit bli mamma än. Man såg det så att kvinnor är mödrar, oavsett om man födde barnet eller inte så förknippades kvinnor med moderskapet så starkt.

Där är vi inte i dag, enligt henne.

– Även om moderskapet anses vara betydligt mer centralt för kvinnor än vad faderskapet är för män så är män också på väg in i en tydligare föräldraroll tycker jag. Det har blivit en stor del i vårt liv, i vårt självförverkligande, att vara föräldrar.

* * *

När Hanna gjorde sin andra abort fick hon känslor av skam. Hon målade upp bilden av att hon hade varit slarvig, okontrollerad och lössläppt som inte hade skyddat sig bättre mot en graviditet. Den främsta grunden till skamkänslorna menar Hanna ligger i den bild vi har om vem det är som gör abort, och framför allt vem som gör flera aborter. Under vår intervju beskrev hon det så här:

– Utifrån denna oplanerade graviditet kopplas det automatiskt på massa dåliga egenskaper. Hon är en person som ligger runt och är oansvarig med sitt liv. Det är ju tvärtemot så som vi ska vara som kvinnor. Det förväntas av oss att vi ska ta hela ansvaret för reproduktionen och uti från det att vi därför ska kontrollera vår sexualitet och hålla på oss och inte slarva med preventivmedel.

* * *

Hur ser normen ut för kvinnor som gör abort? Finns det aborter som är okej, och aborter som då inte skulle vara okej, enligt den allmänna uppfattningen? Jag frågar Lena Lennerhed.

– Lena, hur ser normen ut för abort? Är det till exempel okej att göra flera aborter?

Det vi vet är att människor ofta brukar säga att en abort är okej, men flera aborter är ett problem. För då har inte kvinnan förstått sitt ansvar, säger hon och sätter sig.

Personer som gör flera aborter skuldbeläggs alltså för sitt "oansvariga" agerande, menar Lena Lennerhed. Men vad hade alternativet varit? Att behålla barnet? Det hade i sin tur krockat med en annan norm istället. Det är heller inte okej, nämligen, att sätta hur många barn som helst till världen.

– Förr i tiden diskuterade man istället att en kvinna kunde få barn med flera olika pappor. Hon gjorde visserligen inte flera aborter, men då trädde istället den här bilden in av mamman som födde massor av barn och sedan låg samhället till last med socialbidrag och så. Där finns det nog många som egentligen önskade att hon gjorde abort, oavsett om man är för eller emot abort. Så det är väldigt dubbelt. Och de kvinnorna som får barn med olika pappor i dag ses väl inte heller med blida ögon? För vi ska ju inte heller skaffa tio ungar, det finns väldigt starka uppfattningar om planering. Det är också en norm som vi lever med.

* * *

Hanna berättade under intervjun att hon har mött föreställningar hos andra om att en del kvinnor använder abort som preventivmedel, att de utan vidare eftertanke gör abort efter abort. Säkerligen finns det personer som har gjort ett antal aborter och trots det ändå inte har sett till att skydda sig fortsättningsvis, men är det vanligt förekommande? Finns det någon sanning i påståendet att kvinnor använder abort som preventivmetod? Lena Lennerhed får svara på frågan.

– Det finns inga belägg för att kvinnor använder abort som preventivmedel. Då skulle vi se i statistiken att kvinnor gör väldigt många aborter, men det gör vi inte. Vi gör en eller några få. Däremot vet ju alla kvinnor i Sverige att om jag blir gravid så finns det en backup och det är en trygghet.

Hon gör en jämförelse med hur det kunde se ut i forna Sovjetunionen, där det var brist på preventivmedel.

– Där kunde man göra tio aborter eller fler. Det gör vi inte i Sverige. Det är väldigt sällsynt.

Hanna var ju frustrerad över att ansvaret för aborten endast faller på kvinnan, trots att det är två personer som orsakar den oplanerade graviditeten. Abortfrågan blir på så sätt en kvinnofråga, menar hon.

Under vår intervju ställde hon en retorisk fråga:

– Finns det någon som skulle komma på att fråga en kille hur många aborter han har varit med om? När jag gjorde abort med Micke gjorde han också abort. Bara det att det var min kropp som gick igenom den fysiska processen. Han var också med om att inte ha skyddat sig ordentligt, att det råkade bli en oplanerad graviditet och han fattade sitt beslut om att han ville att jag skulle göra abort. Allt det innefattades i hans aborterfarenhet. På samma sätt har också Sam gjort abort.

Hanna menar att när männen inte syns i abortkontexten slipper de ta ansvar för processen, både känslomässigt och praktiskt.

– Det finns säkerligen en hel del män som inte ens vet hur många aborter de har varit med om.

* * *

Många kvinnor jag intervjuat ställer sig frågan om varför de inte ”tog sitt ansvar”. Är det så? Är vi så ansvarslösa? Anneli Kero, forskare på Umeå universitet, resonerar om det här ansvaret:

– Egentligen tycker jag att svenska kvinnor är väldigt bra på att skydda sig. Sexdebuten är vid ungefär 16 års ålder. Vi har många sexpartners och många fasta förhållanden under, säg femton års tid, innan vi föder barn. De flesta får bara två barn. Statistiskt sett gör varannan kvinna en eller två aborter under sin livstid. Ser vi till hur många samlag man har under den tiden kanske vi borde förvänta oss ännu högre aborttal, egentligen?

Anneli Kero menar att det är utopiskt att tro att vi inte skulle ha några aborter alls.

– Och jag undrar, är det egentligen något fel på den abortnivån vi har?

Under vårt samtal berättar Kero att de män som hon intervjuade i avhandlingen hade lättare att se sig själva som ansvarstagande, än vad kvinnorna hade.

– Män pratade om abort i termer av ansvarstagande i större utsträckning än vad kvinnor gjorde. Det anses kanske för provokativt för kvinnor att tala om ansvar i samband med abort?

Anneli Kero menar att vi borde börja tala om aborterande kvinnor som ansvarstagande. Hur vi formulerar oss i debatten har betydelse för hur vi ser på de individer som gör abort. Om det istället beskrivs som en ansvarsfull handling kommer också fler kvinnor att börja träda fram med sina erfarenheter. Tabustämpeln bleknar därmed.

– Vi måste ju börja säga det, att kvinnor som gör abort är ansvarstagande. Och det är egentligen inte så märkligt att råka bli oönskat gravid. Bara det att kvinnor kontrollerar sin ägglossning i tjugo år är ju ett rätt revolutionerande ansvar.

Ur Anna Bengtsdotter (2017) *100 om dagen – berättelser om abort*. Stockholm: Leopard förlag, 95-99.